ਇਸਦੇ ਰਾਹੀਂ ਸੰਯੁਕਤ ਹਵਾਈ ਯਾਤਰਾ ਸੇਵਾਵਾਂ

ਮਾਲਕ ਏ.ਡੀ.ਐਮ. ਅਨਵਰ ਖਾਨ

ਬਨਾਮ

ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਰਾਹੀਂ ਸਕੱਤਰ (ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ)

(ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰ. 631 ਆਫ 2016 ਆਦਿ)

07 ਮਈ, 2018

ਚੇਲਾਮੇਸਵਰ ਅਤੇ ਸੰਜੇ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਲ, ਜੱਜਾਂ ਹੱਜ: ਯਾਤਰਾ – ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰੀ –ਪਾਬੰਦੀ – ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਟੂਰ ਓਪਰੇਟਰ - ਪੀ.ਟੀ.ਓ ਜੋ ਹੱਜ ਅਤੇ ਉਮਰਾਹ ਲਈ ਯਾਤਰਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ – ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ 2016 ਲਈ ਹੱਜ ਦੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੋਟਾ ਦੀ ਬੰਟੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ – ਨੀਤੀ ਦੇ ਕੁਝ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ – ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹajj 2013-2017 ਲਈ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਟੂਰ ਓਪਰੇਟਰਾਂ ਦੀ ਨੀਤੀ – ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਸਾਰੇ 2015 ਦੇ ਲਈ ਪੀ.ਟੀ.ਓ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਨ – ਕਿਉਂਕਿ ਯੋਗ ਪੀ.ਟੀ.ਓ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 90 ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਚਾਂਸਾਂ ਦਾ ਖਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਟਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ – ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਚਾਂਸਾਂ ਦੇ ਖਿੱਚ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏ, ਉਹ ਨੀਤੀ ਦੇ ਧਾਰਾ 4(ਬ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਲਈ 150 ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਪੀ.ਟੀ.ਓ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯੋਗ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ – ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਬਦਲਾਅ ਦੇ ਕਾਰਨ 2016 ਲਈ 50 ਸੀਟਾਂ ਦਾ ਵੰਡ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ – 29.4.2016 ਨੂੰ, ਵਿਦੇਸ਼ ਮਾਮਲੇ ਮੰਤਰੀਅਲ ਵੱਲੋਂ 2016 ਲਈ ਪੀ.ਟੀ.ਓ ਦੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ – ਐਸੇ ਲੋਕ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਜੋ 2015 ਦੇ ਲਈ ਯੋਗ ਸੀ ਪਰ ਚਾਂਸਾਂ ਦੇ ਖਿੱਚ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੂਟ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਮਿਲੇਗਾ – ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਚਿੱਠੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਟੂਰ ਓਪਰੇਟਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਟਾ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਤੀਜੇ ਦਾ ਦਰਸਾਉਣਾ – ਫੈਸਲਾ: ਜਵਾਬਦਾਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਚਿੱਠੀ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਕਾਰਨ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਅਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ – ਇਸ ਲਈ, ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ – ਸਮੇਂ ਦੇ ਗੁਜ਼ਰਣ ਨਾਲ ਕੁਝ ਰਾਹਤਾਂ ਅਪ੍ਰਯੋਜਨੀ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ – 2016 ਅਤੇ 2017 ਲਈ ਹajj ਟੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ – ਤਿੰਨ ਰਾਈਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਕਮੀ ਲਈ ਵਿਕਲਪਕ ਪੀੜੀ ਦਰਸਾਈ ਹੈ – ਇਹੀ ਸਿਧਾਂਤ ਸਾਰੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ – ਜਵਾਬਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ 2016 ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨ ਦੇ ਨਿਰਾਧਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ.

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੂਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਇਸ ਲਈ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨਰ 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਰਾਈਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ:

1.1 ਸਮੇਂ ਦੇ ਗੁਜ਼ਰਣ ਨਾਲ ਕੁਝ ਰਾਹਤਾਂ ਅਪ੍ਰਯੋਜਨੀ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। 2016 ਅਤੇ 2017 ਲਈ ਹajj ਟੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, 2017 ਲਈ ਮੰਗੀ ਗਈ ਵਿਕਲਪਕ ਰਾਹਤ ਵੀ ਅਪ੍ਰਯੋਜਨੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਰਾਈਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ 2016 ਦੇ ਹੱਜ ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਖਾਸ ਵਿਕਲਪਕ ਦਲੀਲ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਹੋਰ ਰਾਈਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਐਸੀ ਕੋਈ ਖਾਸ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਹੀ ਸਿਧਾਂਤ ਸਾਰੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਰਾਹਤ ਦੇ ਛੱਡਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਵਾਬਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ 2016 ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨ ਦੇ ਦਿਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੂਟ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗ਼ਲਤ ਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦਾਰਾਂ ਦੀ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਾ ਸਕਣ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਕਮ-ਸੇ-ਕਮ ਕੁਝ ਰਾਹਤ ਮਿਲੇ। [ਪੈਰਾ 13] [706-ਜੀ-ਹੈ; 707-ਏ-ਸੀ]

1.2 ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਧਿਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਇਤਫ਼ਾਕ ਅਤੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਬੜੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਹajj ਕੋਟਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਸਨ, ਸਿਰਫ਼ ਅਜਿਹੇ ਗਲਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਖਾਸ ਛੂਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਇਤਫ਼ਾਕ ਅਤੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਕਿੱਥੇ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਜਿੱਥੇ ਇਤਫ਼ਾਕ ਅਤੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਧਾਰਾ 14 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸਮੱਗਰੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 16] [708-ਡੀ-ਈ]

1.3 ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਸਮੀਖਿਆ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਹajj ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਉਹ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕਤਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਪ੍ਰਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨਰ 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਯੋਗ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਅਸਲ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਇਹ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਦੀ ਸਵਭਾਵਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 17] [708-ਐਫ]

1.4 ਹਰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ ਰਕਮ ਜਵਾਬਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਰਕਮ 15 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸਲਾਨਾ ਵਿਆਜ ਦੇ ਨਾਲ ਅਦਾਇਗੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਾਹਤ ਦੇ ਜੋ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 18] [708-ਜੀ]

ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਵਰਸਸ ਰਫੀਕ ਸ਼ੈਖ ਭਿਕਾਨ (2013) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 699 : [2013] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 428 ;

ਅਲ ਇਸਮਾਈਲ Hajj ਟੂਰ ਵਰਸਸ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (2016) 15 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 246 ;

ਮੋਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਅਣਰ. ਵਰਸਸ ਚੀਫ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਕਮੇਸ਼ਨਰ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਅਣਰ. (1978) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 405 : [1978] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 272 ;

ਨੀਲਾਬਤੀ ਬੇਹੇਰਾ ਵਰਸਸ ਸਟੇਟ ਆਫ ਓੜੀਸ਼ਾ (1993) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 746 : [1993] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 581 ;

ਕਾਮਨ ਕੌਜ਼, ਏ ਰਜਿਸਟਰਡ ਸੋਸਾਇਟੀ ਵਰਸਸ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (1999) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 667 : [1999] 3 SCR 1279 ;

ਐੱਨ. ਨਗੇਂਦਰਾ ਰਾਓ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਵਰਸਸ ਸਟੇਟ ਆਫ ਐਂਡਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (1994) 6 SCC 205 : [1994] 3 ਸਪਲ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 144 – ਸੰਦਰਭਿਤ।

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਸੰਦਰਭ

[2013] 5 SCR 428 ਸੰਦਰਭਿਤ [ਪੈਰਾ 2]
(2016) 15 SCC 246 ਸੰਦਰਭਿਤ [ਪੈਰਾ 2]
[1978] 2 SCR 272 ਸੰਦਰਭਿਤ [ਪੈਰਾ 11]
[1993] 2 SCR 581 ਸੰਦਰਭਿਤ [ਪੈਰਾ 14]
[1999] 3 SCR 1279 ਸੰਦਰਭਿਤ [ਪੈਰਾ 15]
[1994] 3 Suppl. SCR 144 ਸੰਦਰਭਿਤ [ਪੈਰਾ 15]

ਸਿਵਲ ਅਸਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: ਰਾਈਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 631 ਦਿ 2016।
ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਧਾਰਾ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ।

ਸਾਥ ਨਾਲ
ਰਾਈਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 636, 634, 934, 941 ਅਤੇ 938 ਦਿ 2016
ਰਾਈਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 11 ਅਤੇ 94 ਦਿ 2017।

ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਏਅਰ ਟ੍ਰੈਵਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਘ

ਮਿਸ ਪਿੰਕੀ ਆਨੰਦ, ਏਐਸਜੀ, ਬੀ. ਅਦਿਨਾਰਾਯਣਾ ਰਾਓ, ਏ. ਕੇ. ਪਾਂਡਾ, ਸਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਜੀ. ਬਲਾਜੀ, ਰੋਮੀ ਚੈਕੋ, ਸੰਤੋਸ਼ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ, ਸਯੀਦ ਮਰਜ਼ੂਕ ਬਾਫਕੀ, ਸੁਲੈਮਾਨ ਮੋਹਮਦ ਖਾਨ, ਮਿਸ ਤਾਇਬਾ ਖਾਨ, ਮੋਹਿਤ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਚੰਦਰ ਭੂਸ਼ਣ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਇਨਾਮੁਲ ਹਕ, ਮੋਹਮਦ ਐਨੁਲ ਅੰਸਾਰੀ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਸ਼ੰਕਰ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਸੁਨੀਲ ਖਤਵਾਣੀ, ਰਾਜਤ ਭਰਦਵਾਜ, ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ ਗੋਯਲ, ਪ੍ਰਦੀਪ ਜਤਾਵ, ਸੁਨੀਲ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ, ਹਰਸ਼ਦ ਵੀ. ਹਮੀਦ, ਦਿਲੀਪ ਪੁਲਾਕਕੋਟ, ਮਿਸ ਐਸ਼ਲੀ ਹਰਸ਼ਦ, ਮਿਸ ਉਸ਼ਾ ਨੰਦਨੀ. ਵੀ, ਭੁਵਨ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਸਚਿਨ ਸ਼ਰਮਾ, ਅਮਿਤ ਸ਼ਰਮਾ, ਵਿਨਯ ਕ੍ਰ. ਯਾਦਵ, ਹੇਮੰਤ ਆਰਿਆ, ਸੁਮੀਤ ਟੇਟਰਵਾਲ, ਮਿਸ ਸਨਿਧਾ ਮੇਹਰਾ, ਅਮਿਤ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਸੁਮੀਤ ਗੋਏਲ, ਅਰੁਣ ਕੁਮਾਰ, ਮਿਸਿਸ ਅਨੀਲ ਕਟਿਆਰ, ਅਮਿਤ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਰਾਜ ਬਹਾਦੁਰ ਯਾਦਵ, ਬੀ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਮੁਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਮੈਰੋਰੀਆ, ਸ਼ਰੀਕਾਂਤ ਐਨ. ਤੇਰਦਾਲ, ਗੌਰਵ ਸ਼ਰਮਾ, ਮਿਸਿਸ ਪ੍ਰੀਆ ਪੂਰੀ, ਐਸ. ਗੋਵਥਾਮਨ, ਐਡਵੋਕੇਟ, ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪੱਖਾਂ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੰਜੇ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਲ, ਜੱਜ ਨੇ ਸੁਣਾਇਆ:

1. ਇਕ ਕਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਜ਼ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਟੂਰ ਓਪਰੇਟਰ (PTOs) ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ 2016 ਲਈ ਹajj ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਨਕਾਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ 27.7.2016 ਦੀਆਂ ਇਕਸਾਰ ਚਿੱਠੀਆਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ PTOs ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਕੁਝ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਜਿਸੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ।
2. ਹajj ਨੀਤੀ ਅਤੇ PTOs ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸੰਬੰਧੀ ਮਸਲਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਦੋ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਹੈ: ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਵਰਸਸ ਰਫੀਕ ਸ਼ੈਖ ਭਿਕਾਨ ਅਤੇ ਅਲ ਇਸਮਾਈਲ ਹajj ਟੂਰ ਵਰਸਸ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨੀਤੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਥੋੜੀ ਬਦਲਾਅ ਨਾਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਵਰਸਸ ਰਫੀਕ ਸ਼ੈਖ ਭਿਕਾਨ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਲੱਗਨ ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਹajj ਲਈ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਟੂਰ ਓਪਰੇਟਰਾਂ ਦੀ ਨੀਤੀ 2013-2017' ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਨੀਤੀ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਵੈਧ ਰਹਿਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ 2015 ਲਈ ਹajj ਯਾਤਰਾ ਲਈ PTOs ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਪਰ 7.8.2015 ਨੂੰ ਚਾਂਸਾਂ ਦੇ ਖਿੱਚ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਕੋਟਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਨੀਤੀ ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

1 (2013) 4 SCC 699
2 (2016) 15 SCC 246
3 (ਉਪਰੋਕਤ)

ਐਪੈਂਡਿਕਸ ।ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲਾ

(ਗਲਫ ਅਤੇ ਹajj ਵਿਭਾਗ)

ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਟੂਰ ਓਪਰੇਟਰਾਂ ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ — ਹajj 2013

ਸਾਉਦੀ ਅਰਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੁਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਟੂਰ ਓਪਰੇਟਰ (PTOs) ਜੋ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਰਜਿਸਟਰਡ ਹਨ ਅਤੇ ਹajj ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਮਲ ਹਨ, ਉਹ ਹajj ਗਰੁੱਪ ਵੀਜ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋਣਗੇ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਾਉਦੀ ਅਥਾਰਟੀਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਯੋਗ ਪੀ.ਟੀ.ਓ ਤੋਂ ਹੱਜ 2013 ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਮੰਗੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਯੋਗਤਾ ਮਾਪਦੰਡ ਐਨੈਕਸ ਏ ਅਤੇ ਬੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਫਾਰਮੈਟ (ਐਨੈਕਸ ਸੀ) ਵਿੱਚ ਸਿੱਧਾ ਐੱਮ.ਈ.ਏ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਇਹ ਗ਼ੌਰ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਾਉਦੀ ਅਰਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹajj 2013 ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪੀ.ਟੀ.ਓ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 150 ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, PTO ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹajj 2013 ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੋਟਾ ਦੀ ਵੰਡ ਲਈ, ਰੁਚੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ PTOs ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ:

ਕੁੱਲ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਕੋਟੇ ਦਾ 70% ਯੋਗ ਪੀ.ਟੀ.ਓ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੇਣੀ 3(ਇ) ਵਿੱਚ ਅਤੇ 30% ਸ਼੍ਰੇਣੀ 3(ਦੂ) ਵਿੱਚ ਯੋਗ ਪੀ.ਟੀ.ਓ ਨੂੰ ਵੰਡਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਯੋਗ ਪੀ.ਟੀ.ਓ ਵਿੱਚ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ:

(ਏ) ਹajj 2013 ਦੇ ਪੀ.ਟੀ.ਓ ਸੀਟਾਂ ਦਾ 70% (31,500) ਸ਼੍ਰੇਣੀ 3(ਇ) ਵਿੱਚ ਯੋਗ ਪੀ.ਟੀ.ਓ ਨੂੰ 150 ਸੀਟਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪੀ.ਟੀ.ਓ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਵੰਡਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਪੀ.ਟੀ.ਓ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 210 ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਲਾਟਰੀ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਯੋਗ PTOs ਦੀ ਗਿਣਤੀ 210 ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਹਰ ਪੀ.ਟੀ.ਓ ਨੂੰ 150 ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸੀਟਾਂ ਬਚਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਸਭ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਵੰਡੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਏਅਰ ਟ੍ਰੈਵਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਘ [ਸੰਜੇ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਲ, ਜੇ.]

ਹajj 2013 ਪੀ.ਟੀ.ਓ ਸੀਟਾਂ ਦਾ 30% (9000) ਯੋਗ ਪੀ.ਟੀ.ਓ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੇਣੀ 3(ਦੂ) ਵਿੱਚ 150 ਸੀਟਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਯੋਗ ਪੀ.ਟੀ.ਓ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਵੰਡਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਯੋਗ ਪੀ.ਟੀ.ਓ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 90 ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਲਾਟਰੀ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜੇ ਪੀ.ਟੀ.ਓ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 90 ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਹਰ ਪੀ.ਟੀ.ਓ ਨੂੰ 150 ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਬਚੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੀਟਾਂ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਣ, ਸ਼੍ਰੇਣੀ 3(ਇ) ਵਿੱਚ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਵੰਡਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇੱਕ ਯੋਗ ਪੀ.ਟੀ.ਓ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਲਾਟਰੀ ਵਿੱਚ ਚੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਉਸਨੂੰ ਅਗਲੇ ਸਾਲ 150 ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਆਲੋਕੇਸ਼ਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹੋਵੇਗਾ, ਬਿਨਾਂ ਕੁਰਾ੍ਹ ਦੇ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਪੀ.ਟੀ.ਓ ਵਜੋਂ ਯੋਗ ਰਹੇ।

ਇਸ ਨੀਤੀ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ (2013-2017) ਲਈ ਵੈਧ ਰਹੇਗੀ, ਸਿਵਾਏ ਇਸਦੇ ਕਿ ਕੋਈ ਐਸੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਰ ਸਾਲ, ਪੀ.ਟੀ.ਓ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ, ਯੋਗ ਪੀ.ਟੀ.ਓV ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਸਾਲਾਨਾ ਭਾਰਤ-ਸਾਉਦੀ ਅਰਬ ਹajj ਸਹਿਮਤੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੁੱਲ ਪੀ.ਟੀ.ਓ ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਕੋਟੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਪੀ.ਟੀ.ਓ ਲਈ ਸ਼੍ਰੇਣੀ II ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ I ਵਿੱਚ ਉਚਾਈ ਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਯੋਗ ਪੀ.ਟੀ.ਓ ਨੂੰ ਯੋਗ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਸਾਉਦੀ ਅਰਬ ਸਰਕਾਰ ਵੈਧ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਅਯੋਗ ਨਾ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਇਹ ਗ਼ੌਰ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਪੀ.ਟੀ.ਓ ਜੋ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 150 ਹajj ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਜਾਂ ਇਸਨੂੰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ, ਜੋ ਕਿ ਐੱਮ ਈ.ਏ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
(ਉਹਨਾਂ ਹੱਲਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਉਪਰੋਕਤ ਨੀਤੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਉਂਕਿ ਯੋਗ ਪੀ.ਟੀ.ਓ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 90 ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਲਾਟਰੀ ਰਾਹੀਂ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਟਰੀ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨੀਤੀ ਦੇ ਧਾਰਾ 4(ਬ) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜੇ ਉਹ ਪੀ.ਟੀ.ਓ ਵਜੋਂ ਯੋਗ ਰਹੇ, ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ 150 ਸੀਟਾਂ ਦਾ ਆਲੋਕੇਸ਼ਨ ਮਿਲਣ ਦਾ ਹੱਕ ਸੀ, ਬਿਨਾਂ ਕੁਰਾ੍ਹ ਦੇ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਵੀ ਗ਼ੌਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਉਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ, 2016 ਲਈ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 50 ਹੋਣੀ ਸੀ।

ਇਹ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਪ੍ਰੈਸ ਰੀਲੀਜ਼ ਤੋਂ ਜੋ 7.8.2015 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ PTOs ਦੀ ਸੂਚੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਯੋਗ ਸਨ ਪਰ ਕੋਟਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ, ਇਸ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਸੀ।

29.4.2016 ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਹajj 2016 ਲਈ ਪੀ.ਟੀ.ਓ ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਨਿਯਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਦਾ ਪੈਰਾ 3 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"3. ਐਨੈਕਸ ਏ ਅਤੇ ਬੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਹਦਾਇਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਪੀ.ਟੀ.ਓ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵਣਗੀਆਂ ਜੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀ-II ਵਿੱਚ ਯੋਗ ਹੋਣਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 50 ਉਮਰਾ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਐਨੈਕਸ A ਦੇ ਧਾਰਾ (vii), (x), (xi) ਅਤੇ (xii) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਛੂਟ ਦੇ ਨਾਲ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਹ PTOs ਇਹਨਾਂ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵਿੱਚ ਮੱਕਾ ਅਤੇ ਮਦੀਨਾ ਵਿੱਚ ਟਿਕਟਾਂ ਖਰੀਦਣ ਅਤੇ ਆਵਾਸ ਭਾੜੇ ਦੇ ਲਈ ਬੈਂਕਿੰਗ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਚੈਨਲ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਭੁਗਤਾਨੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਵੀ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕਰਨਗੇ।"

ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਜੋ ਸਾਲ 2015 ਲਈ ਯੋਗ ਸਨ ਪਰ ਲਾਟਰੀ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਨੈਕਸ ਏ ਦੇ ਧਾਰਾ (vii), (x), (xi) ਅਤੇ (xii) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੋਂ ਛੂਟ ਮਿਲੇਗੀ।

ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਹੇਠਾਂ ਐਨੈਕਸ ਏ ਦੇ ਉਕਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਦੇ ਹਾਂ:

ਐਨੈਕਸ-ਏ
ਹajj-2016 ਲਈ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਟੂਰ ਓਪਰੇਟਰਾਂ (ਪੀ.ਟੀ.ਓ) ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਹਦਾਇਤਾਂ

ਹਰ ਇੱਕ ਪੀ.ਟੀ.ਓ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਅਸਲ ਅਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਟੂਰ ਓਪਰੇਟਰ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਯਾਤਰੀਆਂ / ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ:

ਸਲ. ਨੰ.

ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਹਦਾਇਤਾਂ

ਮੱਕਾ/ਮਦੀਨਾ ਵਿੱਚ ਟਿਕਟਾਂ ਖਰੀਦਣ ਅਤੇ ਆਵਾਸ ਭਾੜੇ ਲਈ 2013-14 (ਹajj 2013) ਜਾਂ 2014-15 (ਹajj 2014) ਲਈ ਬੈਂਕ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਚੈਨਲ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਭੁਗਤਾਨੀ ਦਾ ਸਬੂਤ (ਬੈਂਕ ਸਟੇਟਮੈਂਟ)। ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਮੱਕਾ/ਮਦੀਨਾ ਵਿੱਚ ਟਿਕਟਾਂ ਖਰੀਦਣ ਅਤੇ ਆਵਾਸ ਭਾੜੇ ਦੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਭੁਗਤਾਨੀ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪੀ.ਟੀ.ਓ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਨਕਲ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਪੀ.ਟੀ.ਓ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇਗੀ।

ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਏਅਰ ਟ੍ਰੈਵਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਘ [ਸੰਜੇ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਲ, ਜੇ.]

ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੇ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲੈਣ ਅਤੇ "ਤਸਰੀਹ" ਲਈ ਠੇਕੇ, ਨਾਲ ਹੀ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਪਟੀਓ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਾਰ। (ਕਿਰਾਇਆ ਰਸੀਦਾਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਕਲ ਲੀਜ਼ ਡੀਡ ਦੀ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਾਈਨ ਕੀਤੀ ਕਾਪੀ, ਜੋ ਸਾਊਦੀ ਮਾਲਕਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਹajj ਲਈ ਸੰਗਲਨ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੋ।)

ਮੁਨੱਜ਼ਮ ਕਾਰਡ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਪ੍ਰਾਇਟਰ/ਓਨਰ ਦੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਹajj ਵੀਜ਼ਾ ਪੰਨੇ ਦੀ ਨਕਲ।

ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਹਾਲਾਂਕਿ 26.7.2016 ਦੇ ਸਮਾਨ ਅਸਵੀਕਾਰ ਪੱਤਰ (27.7.2016 ਨੂੰ ਈਮੇਲ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜੇ ਗਏ) ਮਿਲੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਉਲਲੇਖਿਤ ਹੈ:

ਵਿਸ਼ਾ: ਹajj-2016 ਲਈ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਟੂਰ ਓਪਰੇਟਰਾਂ (PTOs) ਨੂੰ ਕੋਟਾ ਨਾ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਚਨਾ।

ਪਿਆਰੇ ਸਜਣੋ,

ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਹajj 2016 ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸੰਬੰਧੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਹੈ।

ਹੱਜ 2016 ਲਈ ਤੁਹਾਡੀ ਜ਼ਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਕੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਫਰਮ ਨੂੰ ਹajj 2016 ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੋਟਾ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਈ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ:

ਪੀ.ਟੀ.ਓ ਨੇ ਐਨੈਕਸ ਏ ਦੇ ਧਾਰਾ vii, x, xi ਅਤੇ xii ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪਟੀਓ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਣਯੋਗ ਸਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇੱਕ ਹajj ਸਾਲ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਹੱਜ 2016 ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੋਟਾ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਈ ਤੁਹਾਡੀ ਅਯੋਗਤਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹajj 2017 ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਹajj 2017 ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।"

ਉਪਰੋਕਤ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਦੇਖਣ ਨਾਲ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਉਹੀ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਨਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਛੂਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵਜੋਂ ਉਪਸਥਿਤ ਸਾਲਿਸਟਰ ਜਨਰਲ, ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਿਤ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਸਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦਲੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਸਵੀਕਾਰ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਕਾਰਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਦਲੀਲ ਦੀ ਕੋਈ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਮੋਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਵਰਸਸ ਦੂਜੇ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਦਸ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਪੱਕੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕਈ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 8 ਵਿੱਚ, ਵੀ.ਆਰ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਯਰ, ਜਜ਼, ਆਪਣੇ ਵਿਲੱਖਣ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ:

ਦੂਜਾ equally ਸੰਬੰਧਿਤ ਮਾਮਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਕੁਝ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਉਹਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਵੀਆਂ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਜੋੜੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਫੀਡਾਵਿਟ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਜੋ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਖਰ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਕਾਰਨਾਂ ਨਾਲ ਸਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਬੋਸ ਜਜ਼ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਗੋਰਧਨਦਾਸ ਭਾਂਜੀ ਕੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਸੀ:

"ਪਬਲਿਕ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੇ ਉਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਵਿਵੇਚਨਾਵਾਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕੀ ਸੀ ਜਾਂ ਉਹ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਇਸਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਜਨਤਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਿਰਿਆਵਲੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਹੁਕਮ ਪਹੁੰਚਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਹੁਕਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਸਤਵਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਹੁਕਮ ਕਦੇ ਵੀ ਪੁਰਾਣੇ ਸ਼ਰਾਬ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਜੋ ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਰਣ ਨਾਲ ਬਿਹਤਰ ਹੋ ਜਾਣ।"

12. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਖੜੇ ਹੋਣ ਨੂੰ ਅਸਥਿਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

13. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਵਾਲ ਉਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜਾ ਰਾਹਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਗੁਜ਼ਰਣ ਨਾਲ ਕੁਝ ਰਾਹਤਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਹਨ। ਹajj 2016 ਅਤੇ 2017 ਲਈ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਮਿਆਦ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, 2017 ਲਈ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਵੇਚਨਾਵਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ।

(1978) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 405

ਬੇਫਾਇਦਾ। ਤਿੰਨ ਵਿਆਹੀ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਡਬਲਯੂ.ਪੀ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 631/2016; 634/2016 ਅਤੇ 636/2016 ਵਿੱਚ, ਦਰਖਾਸਤਕਾਰਾਂ ਲਈ 2016 ਦੇ ਹਜ ਲਈ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਾਦ-ਵਿਕਲਪਿਕ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਹੋਰ ਵਿਆਹੀ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਵਿੱਚ ਐਸਾ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਮਨਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦਰਖਾਸਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਉਪਚਾਰ ਦੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਦਰਖਾਸਤਕਾਰਾਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ 2016 ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਉਹ ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਹ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਰਖਾਸਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਨਤਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨੁਕਸਾਨ ਜਾਂ ਠਗਿਆਈ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਮੁਆਬਜ਼ਾ ਮਿਲੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਇਸ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨਾ ਰੱਖਣ ਦੇ ਬਦਲੇ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਣ।

ਜਨਤਾ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਖਾਸ ਕਸੌਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਨੀਲਾਬਤੀ ਬਿਹੇਰਾ ਵਿਰੁੱਧ ਓੜੀਸ਼ਾ ਰਾਜ ਵਿੱਚ 5, ਇਹ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਨਤਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੀ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ:

"ਜਨਤਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਿਰਫ ਸਰਕਾਰੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਸਭਿਆਚਾਰਿਕ ਬਣਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਵੀ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਗਰਿਕ ਇੱਕ ਐਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਹੇਠ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਉਦੇਸ਼ਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ 32 ਜਾਂ 226 ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ 'ਮੁਆਵਜ਼ਾ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਕੰਮ ਜਨਤਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਗਲਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਫ਼ਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜਨਤਾ ਤੋਂ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋਣ ਲਈ ਜਨਤਾ ਰਾਜ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਬਲਕਿ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਜਨਤਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ 'ਮਾਲੀ ਤੌਰ' ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਾਹਤ ਦਿਵਾਉਣ, ਜੋ ਕਿ ਮੂਲ ਭੂਮਿਕਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਨੱਕਾਮੀ ਕਰਨ ਦੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਮਿਸਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਮੁਆਵਜ਼ਾ 'ਉਦਾਹਰਨੀ ਨੁਕਸਾਨ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪੱਖੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪਾਈ ਗਈ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਜਾਂ/ਅਥਵਾ ਦੰਡ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

(1993) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 746

ਇਹ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਗਲਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਇੱਕ ਸਹੀ ਨੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੀ ਜਜ਼ਬਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਰਿਟ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਵਿੱਚ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਾਹਤ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕਰਨ। ਚੂੰਕਿ ਮਸਲਾ ਜਨਤਾ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਮੰਗਿਆ ਜਾ ਰਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਜਨਤਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਾਹਤ ਉਪਲਬਧ ਹੋਵੇਗੀ।

ਉੱਪਰੋਕਤ ਪੱਖ ਨੂੰ ਫਿਰ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਫਿਰ ਜਨਤਾ ਕਾਰਨ, ਰਜਿਸਟਰਡ ਸੋਸਾਇਟੀ ਵਿਰੁੱਧ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।6 ਅਸੀਂ ਐਨ. ਨਰੇਂਦਰਾ ਰਾਓ ਅਤੇ ਕੋ. ਵਿਰੁੱਧ ਐ.ਪੀ. ਰਾਜ ਵਿੱਚ 7 ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਸਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫ਼ਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਦੀਆਂ ਜਵਾਬਦੇਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਲਈ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਮਲਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਕਈ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਗਲਤ ਅਤੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਬਹੁਤ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਦਰਖਾਸਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੱਤੇਤ ਭਰਕਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਤੋਂ ਵੰਞਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੀ ਹੋਰ ਵੱਡੀ ਗਲਤੀ ਅਤੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਜਿੱਥੇ ਐਸੀ ਸਪਸ਼ਟ ਗਲਤ ਅਤੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਭਾਰਤ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਧਾਰਾ 14 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥ ਅਵਸ਼ਜ ਹੀ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਉੱਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸੰਮੇਲਨ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਦਰਖਾਸਤਕਾਰ ਕਿੰਨੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਹਜ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੁੰਦੇ, ਹਰ ਇਕ ਦਰਖਾਸਤਕਾਰ ਨੂੰ 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭੋਗੀ ਗਈ ਖੋਹ ਦੀ ਉਚਿਤ ਤੋੜਾ ਅਤੇ ਇਨਸਾਫ ਦੇ ਲਏ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨਸਾਫ ਅਧਾਰਤ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ, ਸਾਡਾ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਜਨਤਾ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਹਰ ਇੱਕ ਦਰਖਾਸਤਕਾਰ ਲਈ ਰਕਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦਰਖਾਸਤਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਏ, ਨਾ ਤਾਂ ਇਹ ਰਕਮ 15 ਫ਼ੀਸਦ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਦੇ ਅਦਾਇਗੀ ਬਿਆਜ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਰਾਹਤ ਨਾਲ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸਾਰੀ ਰਕਮ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਅਤੇ ਖਰਚਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਵਸੂਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਜਿਹੇ

ਅਸਹੀ ਕਾਰਜ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹਨ।

ਵਿਆਹੀ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਖਰਚੇ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਪ੍ਰਤੀ ਦਰਖਾਸਤ 10,000 ਰੁਪਏ

ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਨਿਧੀ ਜੈਨ

ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਸਵੀਕਾਰ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Advocate Megha Tak